

ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის ფინანსური მართვის პრიორიტეტები

ხათუნა ბარბაქაძე

ასოცირებული პროფესორი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი, ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

ORCID ID 0009-0001-1670-8463

რეზიუმე

საბაზრო ურთიერთობების პირობებში კომპანიის ეფექტიანად ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად, მენეჯმენტმა რეალურად უნდა შეაფასოს როგორც საკუთარი, ასევე პოტენციური კონკურენტების ეკონომიკური მდგომარეობა. როგორც წესი, კომპანიის მენეჯმენტის სურვილი მაქსიმალურად გაზარდოს მოგება, იწვევს ლიკვიდურობის დაკარგვის რისკს. კომპანიის გადახდისუნარიანობისა და მომგებიანობის ანალიზისას მთავარია მიღებული შედეგების ინტერპრეტაცია, მისი ეკონომიკური და ფინანსური პროცესების ოპტიმიზაციისათვის გამოყენების უნარი, რომელიც დაეხმარება კომპანიას წარმატებულად განახორციელოს თავისი საქმიანობა. კვლევის მიზანი ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის მართვისას კომპანიების პრიორიტეტების განსაზღვრაა. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად კი საჭიროა ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის თეორიული საფუძვლების გათვალისწინება, ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის გაანალიზება, რომელიც საშუალებას გვაძლევს განვსაზღვროთ ფინანსების მართვის პრიორიტეტული მიმართულებები. მომგებიანობის მაჩვენებლების პოზიტიური დინამიკა იწვევს ლიკვიდურობის დაბალ დონეს, რაც საჭიროებს ამ მაჩვენებლების დაბალანსებას და შესაბამისი გადაწყვეტილებების მიღებას.

საკვანძო სიტყვები: ლიკვიდურობა, გადახდისუნარიანობა, მომგებიანობა, ფინანსური სტაბილურობა, მენეჯმენტი.

შესავალი. ეკონომიკური სუბიექტის საქმიანობა საბაზრო ურთიერთობების მონაწილეების ფართო სპექტრის ყურადღების ცენტრშია, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან მისი საქმიანობის შედეგებით. კომპანიის ეფექტიანად ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად, მენეჯმენტმა რეალურად უნდა შეაფასოს საკუთარი და პოტენციური კონკურენტების ეკონომიკური მდგომარეობა. კომპანიის ფინანსური მდგომარეობის ზოგადი შეფასება შესაძლებელია ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის მაჩვენებლების საფუძველზე. აღნიშნული მაჩვენებლები უზრუნველყოფენ კომპანიის სიცოცხლისუნარიანობას და მის

სტაბილურ განვითარებას. მასზეა დამოკიდებული კომპანიის კრედიტორებთან ურთიერთობის, ვალდებულებების დაფარვის, გარე უარყოფითი ფაქტორებისაგან დამოუკიდებლობისა და გრძელვადიან პერსპექტივაში კომპანიაზე საკუთრების შენარჩუნების უნარი.

ძირითადი ნაწილი. ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის მაჩვენებლები კომპანიის ფინანსური მდგომარეობის ძირითადი მაჩვენებლებია. მნიშვნელოვანია აღნიშნული მაჩვენებლების რელევანტური ინტერპრეტაცია, რომლის საფუძველზეც, მიღებულ უნდა იქნეს სწორი გადაწყვეტილებები კომპანიაში ეკონომიკური და ფინანსური პროცესების ოპტიმიზაციის მიზნით.

კომპანიის კონკურენტულ პოზიციას განსაზღვრავს მისი საქმიანობის ფინანსური მდგომარეობა, რომელიც დამოკიდებულია მოკლევადიან და გრძელვადიან პერსპექტივაში მიღებულ ეკონომიკურ შედეგებზე. კომპანიის სტაბილურ ფინანსურ მდგომარეობას განაპირობებს, როგორც ვალდებულებების დროული გადახდა, ასევე, სააქციო კაპიტალის წილი და მიმდინარე აქტივების დონე.

ხშირად, კომპანია ფინანსური დამოუკიდებლობის მაღალი ხარისხის მიუხედავად, გადახდისუნარიანობის დაბალი დონის გამო, ვერ ახერხებს ვალდებულებების დროულად დაფარვას. აქედან გამომდინარე, შეუძლებელია გავაკეთოთ დასკვნა კომპანიის ფინანსურ სტაბილურობაზე, რადგან ვალდებულებების შეუსრულებლობა განაპირობებს კომპანიის ფინანსური მდგომარეობის გაუარესებას, რომელიც, თავის მხრივ, იწვევს რეპუტაციულ რისკს. ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ გადახდისუნარიანობა ასახავს მიმდინარე ფინანსური სტაბილურობის დონეს, ხოლო ფინანსური დამოუკიდებლობის ხარისხი განსაზღვრავს ფინანსურ სტაბილურობას გრძელვადიან პერსპექტივაში.

კომპანიის ლიკვიდურობა ნიშნავს საკმარის ნაღდი ფულის ოდენობას მიმდინარე პერიოდში ვალდებულებების გადასახდელად. ლიკვიდურობის ყველაზე გავრცელებული მაჩვენებელი - მიმდინარე ლიკვიდურობის კოეფიციენტი არის კომპანიის ფინანსური მდგომარეობის ინდიკატორი, რომელიც განისაზღვრება მიმდინარე აქტივების შეფარდებით მოკლევადიან ვალდებულებებთან.

კომპანიის ლიკვიდურობის ოპტიმიზაციის განმსაზღვრელი ფაქტორებია:

- ✓ **საქმიანობის მომგებიანობა** - მიმდინარე ლიკვიდურობის ოპტიმიზაცია შესაძლებელია მოგების გაზრდის ხარჯზე, რომელიც რჩება კომპანიის განკარგულებაში;
- ✓ **საინვესტიციო დაბანდებები** - იმ შემთხვევაში, როდესაც ინვესტიციები კომპანიის საკუთარი სახსრებისა და მოზიდული გრძელვადიანი კრედიტების ჯამს აღემატება, მიმდინარე გადახდისუნარიანობის გაზრდა დამოკიდებულია საინვესტიციო დაბანდებების შემცირებაზე, რომელიც დაფინანსებულია ნასესხები კაპიტალით, განსაკუთრებით კი მოკლევადიანით;
- ✓ **საფინანსო პოლიტიკა** - საინვესტიციო დაბანდებების განხორციელება მოკლევადიანი სესხით ამცირებს ლიკვიდურობას, რომელიც გამოიწვევს პრობლემას ვალის მომსახურებასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, მიმდინარე

გადახდისუნარიანობის შენარჩუნებისთვის საჭიროა - გრძელვადიანი აქტივების დასაფინანსებლად მოზიდული იყოს გრძელვადიანი ვალდებულებები, ხოლო, საბრუნავი კაპიტალის (მოკლევადიანი აქტივების) დაფინანსებისთვის მოკლევადიანი ვალდებულებები;

- ✓ **საბრუნავი კაპიტალის მართვა** - როდესაც მიმდინარე აქტივების ზრდა მთლიანად ფინანსდება მოკლევადიანი ვალდებულებებით, მცირდება ლიკვიდურობა, რომლის გასაუმჯობესებლად აუცილებელია საბრუნავი კაპიტალის ეფექტიანი მართვა.

კომპანიის მიმდინარე ლიკვიდურობის გასაუმჯობესებლად მიზანშეწონილად მიგვაჩნია:

- ✓ კომპანიის საქმიანობის მომგებიანობის გაზრდა;
- ✓ საინვესტიციო პროგრამის დაფინანსების განხორციელება გრძელვადიანი კრედიტების ხარჯზე;
- ✓ ნაკლებად ლიკვიდური საბრუნავი აქტივების გონივრული მინიმიზაცია.

მომგებიანობა კომპანიაში წარმოების ეკონომიკური ეფექტურობის მაჩვენებელია, რომელიც სრულყოფილად ასახავს მატერიალური, შრომითი და ფულადი რესურსების გამოყენებას. მომგებიანობა არის ღირებულება, რომელიც გამოითვლება მიღებული ან დაგეგმილი შედეგის თანაფარდობით გაწეულ დანახარჯებთან. აღნიშნული განმარტება ზოგადია, თუმცა ის გვამძლევს საშუალებას კომპანიის საქმიანობის ეფექტურობის გასაანალიზებლად გამოვიყენოთ მომგებიანობის ინდიკატორები.

მომგებიანობის ინდიკატორები განსაზღვრავენ მენეჯმენტის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებს, რადგან ღირებულება ასახავს დამდგარ შედეგსა და გამოყენებულ რესურსებს შორის თანაფარდობას. მომგებიანობის ანალიზის შედეგად შესაძლებელია მცდარი გადაწყვეტილებების იდენტიფიცირება, რომელიც დაეხმარება კომპანიას წარმატებით განახორციელოს თავისი საქმიანობა.

კომპანიის მომგებიანობის შემთხვევაში, ასევე მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია წმინდა საოპერაციო აქტივების მომგებიანობა, რომელიც ზუსტად ასახავს საქმიანობის საოპერაციო ეფექტურობას. აღნიშნული მაჩვენებელი კი გამოითვლება წმინდა საოპერაციო მოგების შეფარდებით წმინდა საოპერაციო აქტივთან.

კაპიტალის მომგებიანობა ასახავს უკუგებას აქტივებში დაბანდებულ სახსრებზე და გამოითვლება წმინდა მოგების შეფარდებით აქტივების საშუალო წლიურ ღირებულებასთან. კაპიტალის მომგებიანობის კოეფიციენტის მიხედვით განისაზღვრება მესაკუთრეების მიერ ინვესტირებული კაპიტალის გამოყენების ეფექტიანობა.

რაც შეეხება, გაყიდვების მომგებიანობას, იგი ასახავს უკუგებას მიმდინარე საქმიანობაში დაბანდებულ სახსრებზე და გამოითვლება წმინდა მოგების თანაფარდობით ამონაგებთან. გაყიდვების მომგებიანობა ახასიათებს წარმოების, რეალიზაციისა და ფინანსური საქმიანობის ეფექტიანობას.

მომგებიანობის ოპტიმიზაციისათვის აუცილებელია მოვახდინოთ კაპიტალის მომგებიანობის ფორმულის მოდიფიკაცია, კერძოდ: კაპიტალის მომგებიანობა ტოლია გაყიდვების მომგებიანობის ნამრავლისა აქტივების ბრუნვაზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე,

კაპიტალის მომგებიანობის შემცირების მიზეზი შეიძლება იყოს, გაყიდვების მომგებიანობისა და კაპიტალის ბრუნვის შემცირება. გაყიდვების მომგებიანობის შემცირებას იწვევს პროდუქციის ღირებულების გაზრდა, გაყიდვების მოცულობის შემცირება, სხვადასხვა საქმიანობით გამოწვეული დანაკარგები და ა.შ. აქტივების ბრუნვის შემცირების მიზეზებად გვევლინება გაყიდვების მოცულობის შემცირება, აქტივების სიდიდის ზრდა და სხვადასხვა დანახარჯების ზრდა. აქტივების სიდიდის შესამცირებლად აუცილებელია შემცირდეს, როგორც საბრუნავი საშუალებების, ასევე, ძირითადი აქტივების მოცულობები. აღნიშნული კი, შესაძლებელია მიღწეულ იქნეს ბრუნვის გარეშე აქტივების გაყიდვიდან ჩამოწერით, სასაქონლო-მატერიალური მარაგების, დაუმთავრებელი წარმოების, მზა პროდუქციის მარაგების და დებიტორული დავალიანების შემცირებით.

ფინანსურ ანალიზში ფართოდაა გავრცელებული საკუთარი კაპიტალის მომგებიანობის მაჩვენებლის დიუპონის ფორმულა, რომელიც ითვალისწინებს კომპანიის პოტენციალს, თუ რამდენადაა შესაძლებელი გაზარდოს საკუთარი კაპიტალის ბრუნვის მაჩვენებლები. საკუთარი კაპიტალის მომგებიანობა ტოლია გაყიდვების რენტაბელობა გამრავლებული აქტივების ბრუნვაზე და ფინანსური დამოკიდებულობის კოეფიციენტზე (ე.წ. ფინანსური ბერკეტი). აღნიშნული ფორმულის მიხედვით, ვლინდება ურთიერთკავშირი გაყიდვების მომგებიანობას, აქტივების ბრუნვასა და დაფინანსების წყაროებს შორის. აღნიშნულიდან, გამომდინარე, საკუთარი კაპიტალის მომგებიანობის შემცირების მიზეზად შეიძლება მოგვევლინოს, როგორც, გაყიდვების მომგებიანობისა და კაპიტალის ბრუნვის შემცირება, ასევე, დაფინანსების წყაროების ღირებულების ცვლილება.

კომპანიის დაფინანსების წყაროების სტრუქტურის მართვის ეფექტიანობის ანალიზისათვის გაიანგარიშება ე.წ. ფინანსური ბერკეტის ეფექტი, რომლის არსი მდგომარეობს შემდეგში: კომპანია, რომელიც იყენებს ნასესხებ საშუალებებს, შესაბამისად, ზრდის ან ამცირებს საკუთარი კაპიტალის მომგებიანობას. საკუთარი კაპიტალის მომგებიანობის შემცირება ან გაზრდა დამოკიდებულია ნასესხები კაპიტალის საშუალო ღირებულებაზე და ფინანსური ბერკეტის სიდიდეზე. ფინანსური ბერკეტის ეფექტი ტოლია (კაპიტალის მომგებიანობას მინუს ნასესხები კაპიტალის ღირებულება) გამრავლებული (ნესესხები კაპიტალი/საკუთარი კაპიტალი).

თუ კაპიტალის მომგებიანობა მეტია დაფინანსების ნასესხები წყაროების ღირებულებაზე, მაშინ საკუთარი კაპიტალის მომგებიანობის გაზრდისთვის, აუცილებელია ნასესხები კაპიტალის წილის გაზრდა, ხოლო, თუ კაპიტალის მომგებიანობა ნაკლებია დაფინანსების ნასესხები წყაროების ღირებულებაზე, მაშინ საკუთარი კაპიტალის მომგებიანობის ზრდისთვის, მიზანშეწონილია საკუთარი სახსრების წილის გაზრდა.

საკუთარი კაპიტალის ზრდა შესაძლებელია როგორც, გაყიდვების მომგებიანობისა და აქტივების ბრუნვის გაზრდით, ასევე, იაფი დაფინანსების წყაროების ხარჯზე. რაც შეეხება, გაყიდვების მომგებიანობას იგი შესაძლებელია გაიზარდოს თვითღირებულების შემცირებით, რეალიზაციის მოცულობის გაზრდით, ფასწარმოქმნის მართვით, წარმოებული პროდუქციის ოპტიმიზაციით, გონივრული მარკეტინგული სტრატეგიით, სხვადასხვა

ღონისძიებების განხორციელებით, რაც საშუალებას იძლევა გაიზარდოს რეალიზაციის მოცულობა, შემცირდეს წარმოებისა და რეალიზაციის დანახარჯები.

ზემოთ განხილული ინდიკატორების მონიტორინგი, ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის მაჩვენებლების ცვლილებების ტენდენციების ანალიზი, კომპანიის მენეჯმენტს მისცემს საშუალებას თავიდან აიცილოს ფინანსური სიძნელები და უზრუნველყოს კომპანიის სტაბილური განვითარება.

დასკვნა. კომპანიის ლიკვიდურობისა და მომგებიანობის ანალიზი საშუალებას გვაძლევს განვსაზღვროთ ფინანსური მართვის პრიორიტეტული მიმართულებები. მომგებიანობის მაჩვენებლების პოზიტიური დინამიკის დროს, კომპანიას აქვს ლიკვიდურობის დაბალი დონე, რაც საჭიროებს მენეჯმენტის მიერ გადაწყვეტილებების მიღებას აღნიშნული მაჩვენებლების დაბალანსებისკენ. არსებული ვითარების გათვალისწინებით, კომპანიის საქმიანობისას ფინანსური მართვის პრიორიტეტები ლიკვიდურობის ოპტიმალური დონის უზრუნველყოფა უნდა იყოს.

ლიტერატურა

Bhunia, A. D. (2012). Affiliation between Working Capital Management and Profitability, . *Interdisciplinary journal of contemporary research in business*, 9(3) (2012) , 17–27.

Г.В., С. (2014). *Анализ эффективности и рисков предприниматель-ской деятельности: методологические аспекты.* .

С.Е., К. (2014). Финансовая устойчивость предприятия и ее оценка для предупреждения его банкротства . *Экономический анализ: теория и практика.* – 2014. – № 15., С. 52–59.

ა. ინგოროყვა, გ. ც. (2011). ფინანსური მენეჯმენტი. თეორია, მეთოდები და პრაქტიკა, . *თბილისი* .

ბარბაქაძე, ხ. (2003). კორპორატიული მართვის ეფექტიანობა: არსებული პრობლემები და პერსპექტივები". *ჟურნალი „ქართველი მეცნიერები“ 2023.ტომ. 5 No.2*, გვ., 253-260.

ბარბაქაძე, ხ. (2012). ლიკვიდობისა და რენტაბელობის მაჩვენებლების დაბალანსების შესახებ" . *ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“ 2012. #2*, გვ. 155-165;.

ბარბაქაძე, ხ. (2015). „კორპორატიული მართვისა და საკუთრების მაჩვენებლების შესახებ" . *ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, 2015, #1 იანვარი-მარტი.* , გვ., 33-39. .

ბარბაქაძე, ხ. (2021, 19 ნომბერი). საბრუნავი კაპიტალის მართვის სრულყოფის საკითხის შესახებ. "XV საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ხელისუფლება და საზოგადოება – 2021“ საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი.

Priorities of financial management of liquidity and profitability

Khatuna Barbakadze

Associate Professor Iv. Javakhishvili Tbilisi State University Faculty of Economics and Business.

ORCID ID 0009-0001-1670-8463

Abstract

In order to ensure the efficient functioning of the company in modern conditions, the management should realistically evaluate both, its own and potential competitors' economic situation. As a rule, the desire of the company management is to maximize profit which leads to the risk of liquidity loss. While analyzing the solvency and profitability of the company, the most important thing is the interpretation of the obtained results, the ability to use them to optimize economic and financial processes, which will help the company implement its activities successfully. The purpose of the study is to determine the priorities of the companies in managing liquidity and profitability. In order to achieve this goal, it is necessary to consider the theoretical foundations of liquidity and profitability, to analyze liquidity and profitability, which will allow us to determine the priority directions of financial management. The positive dynamics of profitability indicators causes low level of liquidity, which requires to balance these indicators and make appropriate decisions.

Keywords: liquidity, solvency, profitability, financial stability, management.